

De NBV-perfins

(Mr. H. J. Pot; uit: *Pertfinpost* nr. 13, mei 1990)

In 1976 heb ik in een bijdrage in de *Postzak* nr. 112 (orgaan van Po & Po) de vraag besproken hoeveel varianten er zijn van de perfins van het bekende NBV (13.12.9.) model. Daarbij heb ik naast de voor mij toegankelijke perfingegevens ook gebruik gemaakt van oude jaarverslagen, die ik in het archief van de Rotterdamsche Bank had kunnen inzien.

Die verslagen maken geen melding van de perfins maar geven inzicht in de organisatie waarin de NBV-perfins gebruikt zijn. De conclusies waartoe ik destijds kwam kunnen m.i. nog vrijwel geheel gehandhaafd worden. Hetgeen hier volgt is er een samenvatting van, met toevoeging van enkele correcties en een aantal niet eerder vermelde gegevens.

Alle bekende NBV-perfins zijn, naar mag worden aangenomen, afkomstig van de Nationale Bank Vereeniging N.V. (NBV) die in 1919 is opgericht als dochtermaatschappij van de Rotterdamsche Bank Vereeniging. De RBV zelf was in 1911 ontstaan door een fusie van twee Rotterdamse banken: de Rotterdamsche Bank en de Disconto- en Administratie Bank.

Omstreeks 1916 exploiteerde de RBV een bank in Rotterdam en in Amsterdam en een "bijbank:" in Den Haag.

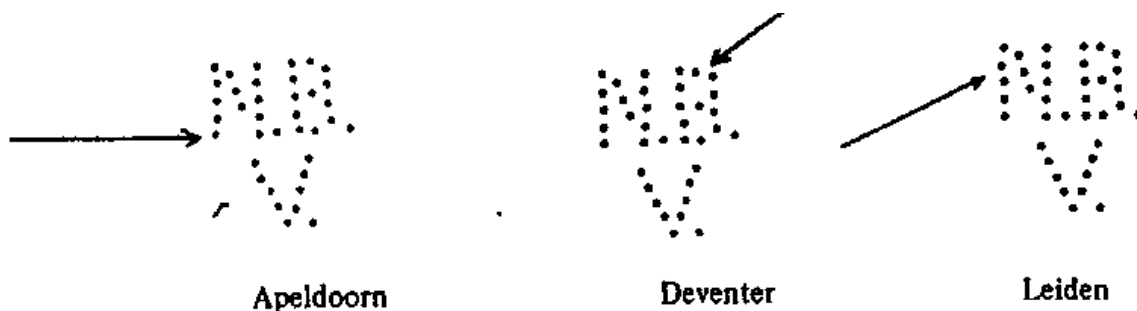
Elk van die drie vestigingen had één of meer bijkantoren: Rotterdam in Delftshaven Schiedam en Vlaardingen, Den Haag in Rijswijk en Scheveningen en Amsterdam in Zaandam.

In 1916 werd besloten de activiteiten uit te breiden tot wat het "provinciaal bankiers- en kassiersbedrijf" werd genoemd. Besloten werd dat voorlopig niet op eigen naam te doen, maar daarvoor de NBV op te richten. Die maatschappij werd statutair gevestigd in Utrecht, waar het administratieve centrum kwam, maar de leiding berustte bij het bestuur van de RBV.

De NBV opende her en der vestigingen in de provincie d.w.z. buiten Rotterdam, Amsterdam en Den Haag en directe omgeving. Die vestigingen werden onderscheiden in kantoren en correspondentieschappen. De "kantoren" hadden een eigen directie met één of meer directeuren en procuratiehouders, terwijl de "correspondentieschappen" geen eigen staf hadden en van de kantoren uit werden bestuurd. Ook hielden tal van kantoren zittingen in plaatsen in hun omgeving, maar die zittingen laat ik buiten beschouwing omdat ze m.i. voor de perfins niet van belang zijn.

In 1922 hebben alle "kantoren" een perfinapparaat van het type 13.12.9. gekregen.

De stempels van die apparaten zijn kennelijk met de hand gemaakt. Ze zijn allemaal verschillend zodat elk kantoor een perfin had met eigen kenmerken. De verschillen zijn vaak klein maar soms ook springen ze direct in het oog. Voorbeeld van dit laatste zijn de hieronder weergegeven perfins van Apeldoorn, Deventer en Leiden, waarin telkens een opvallend geplaatst punt is aangewezen.

Na 1922 zijn geen nieuwe perfinapparaten van dit type meer verstrekt. De 2 NBV-kantoren die daarna nog zijn geopend (Nijkerk. en Zaandam) hebben andere NBV-perfins.

Daarna was het met de NBV gedaan. In 1929 was kennelijk voldoende gebleken dat het experiment geslaagd was en kon de RBV op eigen naam worden voortgezet. De NBV staakte haar werkzaamheden en de zaken werden door de RBV overgenomen.

De oude NBV kantoren zijn hun NBV-perfins echter onveranderd blijven gebruiken (met uitzondering van Schagen), maar de nadien aangeschafte nieuwe perfinapparaten zijn alle van het RBV-type.

De kantoren die de NBV-perfins in 1922 zijn gaan gebruiken, zijn in alfabetische volgorde in de catalogus opgenomen, van Alkmaar tot Zwolle.

Een merkwaardigheid in die lijst vormt Utrecht. Daar zijn twee verschillende perfins van het type 13.12.9. gebruikt en ook een NBV-perfin van een ander type. Die twee verschillende types zullen wel samenhangen met het feit dat er in Utrecht twee NBV-kantoren waren met verschillende functies. Het ene kantoor hield zich bezig met de centrale NBV-administratie en het andere met de plaatselijke bankzaken. Merkwaardig is echter dat er kennelijk twee verschillende apparaten van het 13.12.9.-type zijn gebruikt. Het ene maar korte tijd, niet langer dan 1924 en het andere daarna. Wat de reden daarvan is geweest weet ik niet.

Verder moet bij de lijst van betreffende perfins in de catalogus worden aangetekend dat Hulst er eigenlijk niet in past. Het was in 1922 geen kantoor, maar een correspondentschap van Terneuzen. Pas later is het een kantoor geworden, maar het heeft nog lang daarna eigen perfins van het oorspronkelijke NBV-type gebruikt.

De NBV-kantoren hebben hun perfins niet alleen zelf gebruikt. In veel gevallen hebben ze ook hun correspondentschappen van perfins voorzien. De correspondentschappen zijn later vaak kantoren geworden. Dan eindigde het gebruik van de perfins van het kantoor waaronder ze tevoren geressorteed hadden. Een groot aantal is echter lang als correspondentschap blijven bestaan. De kans dat NBV-perfins worden aangetroffen die niet zijn afgestempeld in de plaats van het kantoor maar in die van één van dergelijke lang bestaande correspondentschappen is vrij groot. Daarvoor komen m.i. vooral de volgende plaatsen in aanmerking:

Amerongen (Veenendaal), Axel (Hulst), Baarle Nassau (Tilburg), Barendrecht (Ridderkerk), Boxtel ('s-Hertogenbosch), Doorn (Zeist), Driebergen (Zeist), Druten (Nijmegen), Epe (Apeldoorn), Eijsden (Maastricht), Geertruidenberg (Breda), Geldrop (Eindhoven), Geleen-Lutterade (Sittard), Gilze (Tilburg), Haamstede (Zierikzee), Hardinxveld-Giessendam (Sliedrecht), Hendrik Ido Ambacht (Ridderkerk), Hippolytushoef (Schagen), Hoensbroek (Heerlen), Joure (Heerenveen), Kerkrade (Heerlen), Klazienaveen (Emmen), Kortgene (Goes), Leerdam (Geldermalsen), Lemmer (Sneek), Lobith (Arnhem), Maasbracht (Roermond), Made (Breda), Meerssen (Maastricht), Nieuwkoop (Bodegraven), Noordwijk (Leiden), Oisterwijk (Tilburg), Oosterhout (Breda), Oosterwolde (Heerenveen), Oss ('s-Hertogenbosch), Rijen (Tilburg), Sassenheim (Leiden), Scherpenzeel (Veenendaal), Schijndel ('s-Hertogenbosch), Surhuisterveen (Drachten), Tegelen (Venlo), Ter Apel (Stadskanaal), Ter Borg (Doetinchem), Vaals (Maastricht), Valkenswaard (Eindhoven), Venray (Venlo), Vught ('s-Hertogenbosch), Waalwijk (Tilburg), Waddinxveen (Gouda), Weert (Roermond), Wolvega (Heerenveen), Zetten (Nijmegen), Zevenbergen (Roosendaal).

Op de regel dat de correspondentschappen, wanneer ze eenmaal de status van kantoor gekregen hadden, niet langer de perfins van hun oude kantoor bleven gebruiken bestaat voor zover ik weet maar één uitzondering n.l. het kantoor Zetten. Dat is de perfins van Nijmegen blijven gebruiken. Ongetwijfeld houdt dat verband met de hechte samenwerking die tussen de beide kantoren bleef bestaan en die o.a. tot uiting komt doordat de directeur en de procuratiehouder van Zetten diezelfde functies in Nijmegen bekleedde.

Hoewel na 1929 geen nieuwe NBV-perfinapparaten meer zijn verstrekt, hebben enkele vestigingen die daarna de positie van kantoor verkregen toch een eigen apparaat van het type 13.12.9. gebruikt. Dat zijn de kantoren in Roermond, Velp en, zoals vermeld, Hulst. Dat kan naar het mij voorkomt alleen worden toegeschreven aan het feit dat ze een perfinapparaat van een van de oude NBV-kantoren hebben gekregen. Bij Roermond en Velp is dat duidelijk. Roermond, dat omstreeks 1939 is opgericht, heeft het perfinapparaat gekregen van het kantoor Purmerend, dat inmiddels was opgeheven en vervangen door een zitdag van Zaandam. En Velp, dat in 1922 nog een correspondentschap van Arnhem was, heeft het apparaat gekregen dat eerst in Utrecht is gebruikt en daarna door een ander is vervangen. Alleen met betrekking tot het kantoor Hulst heb ik niet kunnen vinden waar het perfinapparaat vandaan gekomen is.

De RBV heeft in 1947 de oude naam "Rotterdamsche Bank" weer opgenomen. Ook daarna zijn tal van kantoren hun NBV-perfins blijven gebruiken; het langst naar ik meen het kantoor Doetinchem dat in elk geval nog de in 1966 verschenen zegel (cat.nr. 868) als perfin heeft gebruikt.

K A A R T
 aangeven de plaatsen van vestiging der Rotterdamsche en skvereeninging
 en der Nationale Bankvereeninging

